

ЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО ПРОЄКТУВАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АРХІТЕКТОРА

Черненко А. А.,
ugolneba16@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3378-0790

Полетаєв М. С.,
студент,
poletaevmax209@gmail.com

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Анотація. Дана стаття розглядає основне значення концептуального проєктування в професійній діяльності архітектора, його основні аспекти, методи та принципи. Автори проаналізували основні етапи та методи концептуального архітектурного проєктування, дослідили наукові та фактичні джерела про зміст та суть даного методу як пошуково-ідейного, завдяки якому і формується подальше мислення та відтворення майбутньої архітектури. Стаття має дослідницький та інформаційний характер. Автори показують приклади застосування даних методів та виявлення концепції у всесвітньо відомих будівлях, початкові розробки ескізів, пошуки образу з референсів, оточуючих об'єктів, образ яких схований у абрисі цих будівель.

Детально розглядаються пояснення понять концептуального проєктування, особливості виконання. У фокусі цієї статті виявлений принцип формування ідеї різними методами ескізування, клаузири, макетного та об'ємно-просторового мислення у ручній подачі.

Ключові слова: концепція, проєктування, професійна діяльність, архітектор, ескізний проєкт.

Вступ. Актуальність теми концептуального проєктування у сфері архітектури та у професійній діяльності архітектора несе в собі одну з важливих та ключових у формуванні ідеї та думки творчим методом проєктування будь-якої будівлі чи споруди. Архітектор створює свої архітектурні шедеври, починаючи саме з концепції – ідеї, яка формує подальший розвиток всього архітектурного проєкту загалом. Без концепції неможливо визначити зовнішній вигляд будівлі та загальну форму, її призначення та завдання на зведення та будівництво того чи іншого об'єкта.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі у сучасному світі є багато джерел інформації та літератури, в якій розкривається дана тема. Серед них можна виділити М.К. Демессіє [5], про передачу сучасної архітектурної та дизайнерської творчості шляхом концептуального проєктування. В.І. Дивак [6] зауважив щодо використання архітектурно-художнього образу при розширеннях музеїв. Великим внесоком в поширення даної теми можна вважати матеріали, опубліковані на київській конференції, яка була присвячена розвитку сучасної архітектурної освіти та концептуальності творчості [7]. Також, можна виділити матеріали методичної літератури А.А. Черненка [8] про пошуки образу в архітектурі, книга Б.Г. Бархіна «Методика архітектурного проєктирования». Також представлений аналіз прикладів реалізованих проєктів сучасної архітектури відомих архітекторів, які використовували саме концептуальні та ідейні рішення своїх відомих будівель, що підкорили увесь світ своєю індивідуальністю та геніальними незвичними формами.

Постановка завдання. Визначення перспективи й узагальнити характерні особливості

концептуального проектування в архітектурі і дизайні в контексті проектного мислення на сучасному етапі для використання принципів концептуального проектування. Методологія дослідження ґрунтується на комплексному використанні загальнонаукових методів дослідження: аналіз літературних та архівних джерел, натурні дослідження і фіксації, аналіз проектних матеріалів, аналіз розвитку функціональної структури архітектурного простору, узагальнення раніше запропонованих ідей та пропозицій. На основі проведених наукових досліджень і аналізу існуючих літературних даних в сфері концептуального проектування в архітектурній творчості: визначення основних принципів формування концептуального проектування в архітектурному творі в контексті виразу основної ідеї майбутнього проекту.

Основний матеріал і результати. Концептуальне (пошукове) проектування – це проектування, яке має будь-які нові ідеї, концепції. Концептуальний проект не призначається для здійснення і складається із обмеженого, необхідного тільки для ілюстрації принципового рішення, обсягу проектних матеріалів. За результатами оцінки проекту ідею, яка міститься у ньому, або концепцію можна прийняти для подальшої розробки або відкинути. Концептуальне проектування може передувати індивідуальному або типовому проектуванню, що сприяє підвищенню якості і зниженню вартості цих видів проектування. Метою концептуального проектування може бути також розробка явно нереальних, а то й фантастичних проектів (т. зв. «паперова архітектура») [1].

Концептуальна архітектура – це форма архітектури, в якій використовується концептуалізм, що характеризується впровадженням ідей або концепцій ззовні архітектури, часто як розширення архітектурної дисципліни. Це створює істотно інший тип будівлі, ніж той, який створюється за широко поширеною моделлю «архітектор як майстер-будівельник», у якій керівними принципами є ремесло та будівництво [2].

Архітектор виступає в якості філософа і художника в одній особі. Концептуальному проектуванню в професійному середовищі надається величезне значення, йому присвячуються різні архітектурні та дизайнерські форуми, виставки, конкурси, тощо. Наприклад, Венеціанське бієнале архітектури, що відображає найбільш інноваційні досягнення в архітектурі і дизайні, або архітектурний конкурс «Сінкентіку», спрямований на пошук і генерацію архітектурних ідей в проектуванні житлового будинку.

Кінцевим продуктом діяльності сучасного архітектора є не побудований будинок, а проект. Цей кінцевий продукт архітектор створює спільно із суміжниками - конструкторами, інженерами, технологами та ін. На першій стадії проектування, коли формується концепція майбутньої споруди, проект виконується тільки архітектором. Ця стадія називається концептуальним проектуванням, де архітектор по-справжньому проявляється як професіонал.

Багато архітекторів-практиків не визнають особливої цінності концептуального проекту, який може не перейти на наступні стадії проектної розробки і не реалізуватися в збудований об'єкт. Такі нереалізовані проекти вони розглядають як «проектування в кошик» (сміттеву). Зневажливе ставлення архітекторів, які змушені зайнятися концептуальним проектуванням через неможливість реалізувати свої амбіції в побудованих будинках відображено, наприклад, у своєрідному українському архітектурному явищі «паперової архітектури», тобто архітектури, що залишається лише на «папері» (рис.1).

Концептуальне проектування є самим ідеальним етапом реального проектування у взаєминах архітектора з замовником [3].

З погляду розкриття механізму творчого мислення особливий інтерес становить початковий період проектної діяльності. Процес архітектурної творчості залишає реальні сліди як ескізів, кроків, робочих моделей, які розкривають рух думки від задуму до виконання. З моменту отримання завдання на проектування діяльність архітектора цілеспрямована. У першому етапі творчого мислення його основна функція - висування вихідної ідеї чи гіпотези, визначальною активне ставлення до наявної інформації, що забезпечує процес подальшого пошуку. Архітектурні нариси і робочі макети (рис.2) у процесі проектного пошуку набувають особливої ролі, дозволяючи архітектору зробити зоровий аналіз формованого рішення та вносити у яких важливі зміни [4].

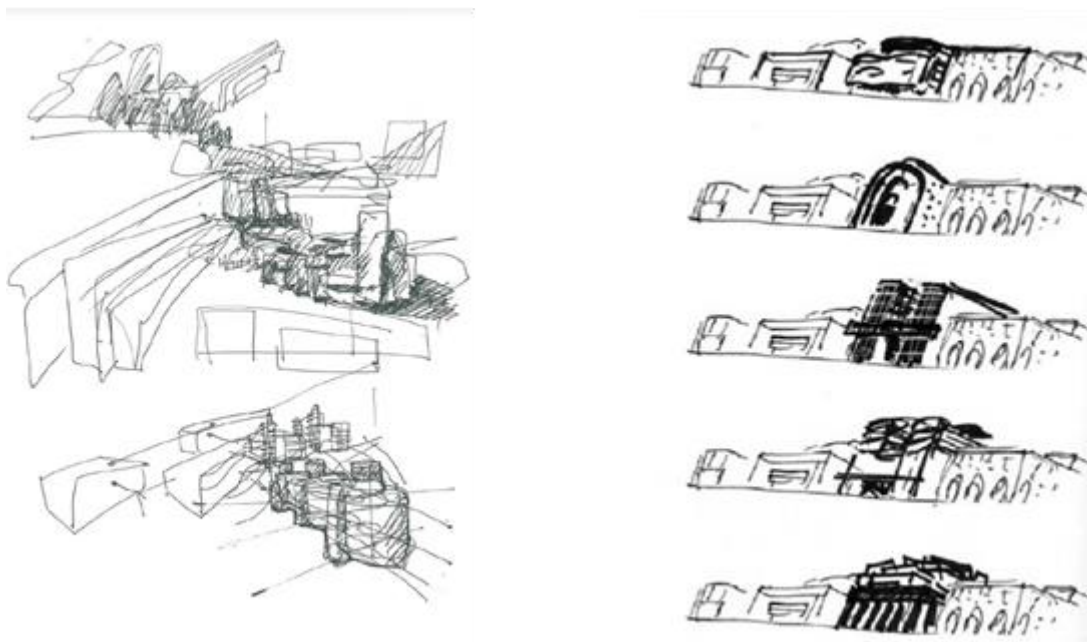

Рис. 1. Пошукові ескізи архітектурного образу

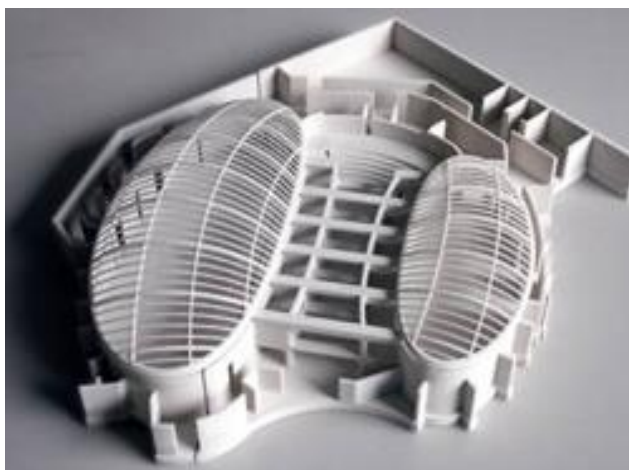

Рис.2. Приклади архітектурних макетів

Питання образної виразності грають архітектурі значної ролі. Завдання образу в архітектурному творчості полягає у пошуку способів, що дозволяють найповніше виявити у вигляді споруди його зміст: як функціональне - призначення, містобудівну роль, зв'язок із довкіллям, і соціальну значимість, ступінь затребуваності, представницькості, монументальності. Перший аспект є аналітичним дослідженням. Здобувач коротко описує довкілля, як архітектурне, містобудівне так і ландшафтне. Показує результати аналізу існуючого вертикального планування, порівнює пропорції забудови. Ілюструючи ці дослідження за допомогою розгортки (графічної або фотографічної), 2D (обов'язково) і 3D (рекомендовано). Обсяги досліджуваної ділянки претендент визначає самостійно, робить стільки скільки необхідно для аргументації прийнятого ним архітектурного образу. Якщо проєктований об'єкт перебуває у «чистому полі», то й у разі необхідно показати розгортку, де, у разі, буде відсутня навколишня забудова.

Другим важливим аспектом є творчий пошук архітектурного образу. У тому числі і на підставі проведеного аналізу ділянки, що розглядається. Здобувач описує хід своїх думок, розповідає про те, що надихнуло його на створення саме такої будівлі, споруди. Необхідно описати якісь композиційні прийоми, ритміка обсягів, колірні та фактурні особливості

застосовуваних оздоблювальних матеріалів, співвідношення пропорцій не тільки у власному обсязі проєктованої будівлі або комплексу, а й у сукупності з навколишнім середовищем, як штучно створеної, так і природними особливостями ділянки. Можливо архітектурний образ проєктованого об'єкта був «навіяний», наприклад, природним явищем, рослиною, музичним твором, предметом одягу, вітрильником, твариною, сніжинкою тощо, тощо.

Ілюстрацією до цього пункту є перші нариси, ескізи, клаузури. Авторський архітектурний ескіз фіксує момент народження задуму об'єкта. Головна невід'ємна властивість ескізу - авторська ідентичність, що втілює індивідуальність архітектора. Вдалий ескіз може стати лейтмотивом усієї тривалої творчої роботи над проєктом і навіть пережити її, фігуруючи у виданнях нарівні з фотографіями реалізованого об'єкта. Ескіз архітектурного об'єкта є самостійним витвором мистецтва. При цьому він до певної міри відокремлений від втіленого архітектурного об'єкта, оскільки може містити інші смислові плани, метафори, стильові риси. Не варто нехтувати творчим осяянням, знахідка в ескізі часто лягають в основу всіх авторських пошуків. У ручному авторському ескізі реалізуються взаємозв'язок, синтез теоретичних та пластичних пошуків, а також архітектурної та художньої форм виразності. Важливо пам'ятати, що найкоротшим шляхом від думки до візуалізації є шлях від голови до паперу, через руку і олівець [8].

Ескізний проєкт розробляють з метою встановлення принципів рішень виробу, що дають загальне уявлення про принцип роботи та/або будову виробу, коли це доцільно зробити до розробки технічного проєкту чи робочої документації. На стадії розробки ескізного проєкту розглядають варіанти виробу та/або його складових частин. Ескізний проєкт може розроблятися і без розгляду на цій стадії різних варіантів. У комплект документів ескізного проєкту включають конструкторські документи, згідно з ГОСТ 2.102-2013 передбачені технічним завданням і протоколом розгляду технічної пропозиції. При виконанні документів в електронній формі електронну структуру виробу і електронну модель виробу (складальної одиниці, комплексу) виконують із ступенем деталізації, що відповідає стадії ескізного проєкту. Форма подання документів ескізного проєкту (паперова чи електронна), якщо вона не вказана в технічному завданні та/або протоколі розгляду технічної пропозиції, визначається розробником за погодженням із замовником.

Основні етапи виконання робіт при розробленні ескізного проєкту згідно ДСТУ 3974:

1. Розроблення комплекту документів ескізного проєкту; 2. Виготовлення та випробування макетів або експериментальних зразків, за необхідності.

На прикладі відомої будівлі у світі – Сіднейського оперного театру, від самого початку данський архітектор Йорн Утзон (Jørn Utzon) плекав уявлення про яскраві пластичні форми, які природно поєднуються з гойданням хвиль у яскравому порту Сіднея (рис.3). Відтак засадничими елементами проєкту Утзона стали органічні матеріали та кольори: солідний цокольний фундамент із червоного граніту сполучає напнуті білі вітрила, які елегантно здіймаються над панорамою Сіднея (рис. 3).

Рис.3. Ескізні пошуки образу Сіднейського оперного театру та його реалізована будівля.

Але конструкція цих роздутих вітрил стала викликом у технічному плані. Після змін у початковій концепції Утзон наважився на інноваційний дизайн, що ґрунтується на геометрії кулі (рис. 4). Із застосуванням перспективної методики тривимірні сегменти із варіаціями у нахилі вирізались із куль та з'єднані сталевую арматурою. Вражаючий візуальний ефект від напнутих вітрил Утзона, розмір яких бездоганно узгоджувався з мостом Гарбор-Брідж підніс колишнє непримітне місто Сідней на світовий рівень. Проект був натхненний вітрилами яхт, що стояли в порту Сідней. Будівля Сіднейського оперного театру виконана у нетривіальному, за деякими неформальними визначеннями, «експресивному» стилі [9].

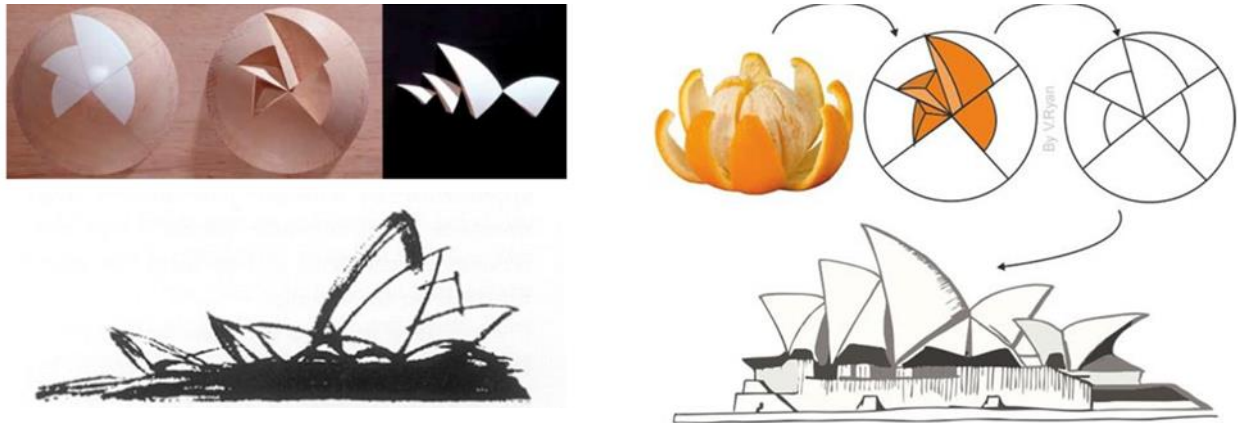

Рис.4. Концептуальні пошуки форми будівлі театру

Сіднейський оперний театр існує тому, що кілька сміливих людей наважилися думати інакше. Від задуму до завершення будівля перевіряла межі інженерії, будівництва та дизайну. Знамениті вітрила стали символом Сіднея і сучасної Австралії в цілому (рис.5). Коли в 1973 році Оперний театр відкрив свої двері, почалася нова ера культурних відкриттів. Через п'ять десятиліть це провідний туристичний напрямок країни, один із найжвавіших у світі центрів виконавського мистецтва та місце зустрічі громади, яке належить усім австралійцям [10].

Рис.5. Схожість театру з вітрилами корабля

Наступний приклад пошуку архітектурного образу має незвичну ідею та подачу. Це знаменитий музей Гугенхайма (рис.6). Будівлю музею було відбудовано у Більбао у 1997 році. Американський архітектор Френк Гері сам вибирав місце, де стоятиме музей. Цікаво, що Френк Гері вибрав і матеріал, - титан, - через те, що вигнуті поверхні, покриті титановими пластинами, по-різному проєктують світло. Грають. Як казав сам архітектор: «Безладність вигинів призначена для уловлювання світла». Ця будівля ще здалеку приманює людей своїми невизначеними формами. Принаймні, я не знаю жодної людини, яка вперше побачивши будівлю музею, пройшла б повз [11].

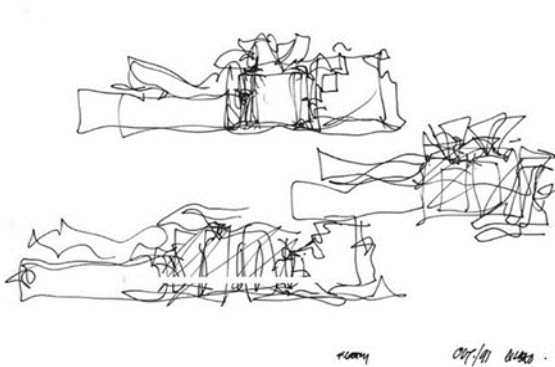

Рис.6. Пошукові ескізи та реалізований проєкт музею Гугенхайма. Архітектор Френк Гері

Рис.7. Схожість музею з бойовим кораблем авіаносцем

Будівля, за формою далека від звичних стандартів, зовні нагадує якийсь бойовий величезний корабель, з хитромудрими, дивовижним виглядом деталями (Рис.7). Музей знаходиться на березі річки Нервйон, відбиваючись у спокійних водах своїми сюрреалістичними формами і стаючи від цього ще більш загадково-фантастичним. Центральна частина будівлі схожа на квітку артишоку, що розкривається, а довгі крила-павільйони, що розходяться в різні боки, нагадують пелюстки. Стіни, вкриті титановими плитами, сяючи під сонцем, посилюють ефект космічно неземної конструкції, що приземлилася на берег іспанської річки. Хаос вигинів металевих рукавів, що здається, несе на собі функцію «уловлювання світла», тому навіть у саму похмуру погоду авангардна будівля виглядає сяюче святковим. Так само чудово воно на тлі синьо-фіолетового вечірнього неба і річкової води, що дзеркально відображає дивовижні форми унікальної споруди [12].

Висновки. Концептуальне проектування має ключову роль у формуванні ідеї та образу майбутнього проєкту будівлі від пошукових ескізів та клаузур до повноцінного виконання будівельних та інженерних робіт. Це робить професію архітектора як творця, який створює щось нове, не схоже на інші будівлі. Без створення образу будівлі не вдасться створити та побудувати щось незвичайне, що привертатиме увагу та створювати власну атмосферу та настрій. Архітектор через ідею доносить усім своє творіння, яке прослужить і запам'ятається на довгі роки людям, які будуть жити, працювати, відпочивати і проводити вільний час, звертаючи увагу на незвичайні фасади будівлі, яку вони відвідують або навіть просто проходять повз. Саме тому ескізне проектування є основою для створення будь-якого проєкту та подальшого його вдосконалення та розвитку до фінальної реалізації та експлуатації в майбутньому.

Література

- [1] Архітектурне проектування. Поняття і види. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/arhitektura/22538/> (дата звернення 09.09.2024)
- [2] Conceptual architecture. [Електронний ресурс]. Доступно: https://en.wikipedia.org/wiki/Conceptual_architecture. (дата звернення 28.10.2024)
- [3] Концептуальне проектування. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://yak.koshachek.com/articles/sajt-timofeicha-arhitektura-i-dizajn-konceptualne.html>.
- [4] Методика архітектурного проектування: Учеб. метод. Пособие/ Б.Г. Бархин. М.: Стройиздат, 1993. 438с
- [5] Демессіє М.К. Концептуальне проектування як платформа передачі сучасної архітектурної та дизайнерської творчості. Культура і сучасність : альманах. 2022. № 21.
- [6] Сучасна архітектурна освіта. Концептуальність архітектурної творчості: матеріали XII Всеукраїнської наукової конференції 19 листопада 2020 р. К.: КНУБА, 2022. 155 с.
- [7] Дивак В.І. Особливості формування архітектурно-художнього образу розширення музеїв. XII Всеукраїнської наукової конференції. К.: КНУБА, 2022. 43-45 с.
- [8] Розділ III. Архітектурно просторові рішення / Черненко А.А.
- [9] Sydney opera house. History. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.sydneyoperahouse.com/our-story>. (дата звернення 28.10.2024)
- [10] Сіднейський оперний театр. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://web.archive.org/web/20110302192856/http://www.sydneyoperahouse.com/>. (дата звернення 12.10.2024)
- [11] Музей Гугенхайма в Більбао. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.delmarmaria.org/bilbao-museo-guggenjaim/>. (дата звернення 12.10.2024)
- [12] Архітектура музею Гугенхайма в Більбао [Електронний ресурс]. Доступно: [//eltour.travel/ru/articles/muzej_guggenhajma_v_bilbao](https://eltour.travel/ru/articles/muzej_guggenhajma_v_bilbao). (дата звернення 12.10.2024)

References

- [1] Architectural design. Concepts and types [Electronic resource] - Mode of access to the resource: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/arhitektura/22538/>. Application date September 9, 2024
- [2] Conceptual architecture [Electronic resource] - Resource access mode: https://en.wikipedia.org/wiki/Conceptual_architecture. Application date October 28, 2024
- [3] Conceptual design [Electronic resource] - Mode of access to the resource: <https://yak.koshachek.com/articles/sajt-timofeicha-arhitektura-i-dizajn-konceptualne.html>.
- [4] Architectural design methodology: Textbook. method. Manual/ B.G. Barkhin. - M.: Stroyizdat, 1993. - 438p.
- [5] Demessie M.K. Kontseptual'ne proyektuvannya yak platforma peredachi suchasnoyi arkhitekturnoyi ta dyzayners'koyi tvorchosti. Kul'tura isuchasnist': al'manakh. 2022. №21 S.111–115
- [6] Suchasna arkhitekturna osvita. Kontseptual'nist' arkhitekturnoyi tvorchosti: materialy KHII Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi 19 lystopada 2020 r. K.: KNUBA, 2022. 155 s
- [7] Dyvak V.I. Osoblyvosti formuvannya arkhitekturno-khudozhn'oho obrazu rozshyrennya muzeyiv. KHII Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi. K.: KNUBA, 2022. 43-45 s
- [8] Section III Architectural spatial solutions / Chernenko A.A.
- [9] Sydney opera house. History [Electronic resource] - Resource access mode: <https://www.sydneyoperahouse.com/our-story>. Application date October 28, 2024
- [10] Sydney Opera House [Electronic resource] - Resource access mode: <https://web.archive.org/web/20110302192856/http://www.sydneyoperahouse.com/>.
- [11] Guggenheim Museum in Bilbao [Electronic resource] - Mode of access to the resource: <https://www.delmarmaria.org/bilbao-museo-guggenjaim/>. Application date October 12, 2024
- [12] Architecture of the Guggenheim Museum in Bilbao [Electronic resource] - Resource access mode: https://eltour.travel/ru/articles/muzej_guggenhajma_v_bilbao. Application date October 12, 2024

**THE SIGNIFICANCE OF CONCEPTUAL DESIGN IN THE PROFESSIONAL
ACTIVITIES OF AN ARCHITECT****Chernenko A. A.,**

ugolneba16@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3378-0790

Poletaev M. S.,

Student,

poletaevmax209@gmail.com

Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

Abstract. This article discusses the main importance of conceptual design in the professional activity of an architect, its main aspects, methods, and principles. The authors analyzed the main stages and methods of the conceptual architectural design, studied scientific and factual sources revealing the content and essence of this method as a search and ideological method, which forms further thinking and reproduction of future architecture. The article is for research and informational purposes only. The authors show examples of the application of these methods and the identification of the concept in world-famous buildings, the initial development of sketches, the search for an image from references, surrounding objects, the image of which is hidden in the outline of these buildings.

Explanations of the concepts of conceptual design and features of its implementation are discussed in detail. The focus of this article is on the principle of forming an idea using various methods of sketching, clauses, layout, and three-dimensional thinking in manual presentation.

An architect performs one of the necessary stages in the design of a future building - a creative search for an image, the idea of which is formed by analyzing the design task itself. The conceptual solution makes it possible to understand and convey what the architect wanted to tell us, acting as a guide who leads his listeners from start to finish.

The article reveals the main idea that conceptual design primarily gives an impetus to the creation of an original idea and its further implementation step by step.

The process of architectural creativity itself leaves real traces not only of sketches, clauses, and working models that allow the movement of thought from conception to execution. From the moment an architect receives a design assignment, his or her work is focused. All this is subordinated only to the creative impulse and the thought of using it later and making the invisible visible first on paper, and then in a physical state for us - in the form of an unusual and interesting building.

Keywords: concept, design, professional activity, architect, sketch project.